

Vestsjællands Amtskommune

Teknisk forvaltning - August 1983

Se mappe med originalmateriale

IDÉOPLÆG

til sikring og pleje af omgivelserne til

HARALDSTED KIRKE

Haraldsted Sogn - Ringsted Kommune

1. Indledning
 2. Formål og scope
 3. Organisation og ansvar
 4. Sikring og pleje af omgivelserne til Haraldsted kirke
 5. Udarbejdet af:

Idéoplæg til sikring og pleje af omgivelserne til Haraldsted kirke udarbejdet af:

Teknisk forvaltning
 Arealafdelingen/Fredningsafdelingen
 Vestsjællands amtskommune,
 Alléen 15, 4180 Sorø.
 Tlf.: (03) 632533.

INDLEDNING

Lokalisering:

Beskrivelse af landsbykirkens beliggenhed og det omkringliggende landskab.

Historie:

Kort gennemgang af landsbyens udvikling og kirkebygningens historie.

Planlægning:

Redegørelse for by- og landzoneforhold, samt byens status i henhold til regionplanen. Såfremt området er omfattet af kommunens § 15-rammer, lokalplan eller bygningsvedtægt angives dette. Evt. redegøres for kommunens fremtidige planlægning.

Angivelse på kortbilag af naturfredningslovens bygge- og beskyttelseslinier langs veje, åer, omkring skove m.m. samt eksisterende fredninger.

Fjernvirkning:

Beskrivelse af kirken i landskabet set fra de omkringliggende offentlige veje.

Nærvirkning:

Beskrivelse af byrum, bygninger og beplantning umiddelbart omkring kirken.

Konklusion:

Forslag til retningslinier for byrum, bygninger og beplantning omkring kirken, samt for bebyggelse og beplantning af de omkringliggende landskaber.

Udarbejdelse af forslag til plejeforanstaltninger og nyanlæg omkring kirken på grundlag af aftale med det enkelte menighedsråd.

Arbejdsmetode

Forud for registreringsarbejdets påbegyndelse i hver enkelt kommune orienteres kommunalbestyrelsen, menighedsråd og provstiudvalg skriftligt. I forbindelse med registreringen afholdes et møde med det berørte menighedsråd. På baggrund af dette møde samt bemærkninger fra kommunalbestyrelse og provstiudvalg udarbejdes det enkelte idéoplæg.

Idéoplæggene tilsendes kommunalbestyrelse, menighedsråd og provstiudvalg til udtalelse, hvorefter den endelige justering og færdiggørelse af materialet finder sted.

Anvendelsesmuligheder.

De udarbejdede idéoplæg for kirkeomgivelserne skal danne et fælles administrationsgrundlag for kommuner, amtskommune og menighedsråd, og kan samtidig fungere som vejledning for den enkelte landsbys beboere.

I kommunerne kan oplæggene anvendes ved udarbejdelse af kommuneplan og lokalplan samt ved zonesags- og byggesagsbehandling.

I amtskommunen kan idéoplæggene danne grundlag for zonesagsbehandling, behandling af lokalplaner i henhold til kommuneplanloven, samt evt. fredninger.

For menighedsrådene kan oplæggene anvendes som vejledning i bevaring og forbedring af de offentlige arealer så som kirkegård, parkeringsplads o.lign.

Endelig skal nævnes den forhåbentligt vejledende betydning idéoplæggene kan få for bevaring af privatejede bygninger og beplantninger.

Aftalegrundlag.

Det er amtskommunens ønske, at idéoplæggene kan danne grundlag for en fælles aftale mellem menighedsråd, kommunalbestyrelse og amtsråd om fremover at udføre administration og planlægning i overensstemmelse med idéoplæggenes sigte.

Desuden bør aftales, at myndighederne gensidigt holder hinanden orienteret om projekter i strid med idéoplæggenes indhold, således at uhensigtsmæssigt byggeri, tekniske anlæg o.lign. kan hindres, eventuelt gennem supplering af eksisterende kirkefredning.

De i idéoplæggene anvendte udsnit af Geodætisk Instituts kort er gengivet med instituttets tilladelse (A.400/76). Copyright.

INDLEDNING

De danske middelalderkirker udgør i kraft af deres alder, kulturhistoriske baggrund og ikke mindst deres placering i landskabet et vigtigt element i det danske kulturlandskab.

Gennem tiden har kirken været højt værdsat og beskyttet af den lokale befolkning, men den rivende udvikling i dette århundrede både i by og på land har nødvendiggjort en yderligere indsats for bevaring af kirkemiljøerne.

Allerede i 1940-erne og 1950-erne blev der især på initiativ af provst Johan Exner udført et stort arbejde for at beskytte vore kirker, og der blev i disse år gennemført henved 4.500 frivillige fredninger omkring kirkerne.

Imidlertid har det vist sig, at disse fredninger har været helt utilstrækkelige til at beskytte kirkernes omgivelser og man kan ofte konstatere, at der i kirkeomgivelserne er etableret byggeri, tekniske anlæg eller beplantning, som virker forstyrrende på kirkemiljøet.

I november 1977 rettede Kirkeministeriet og Miljøministeriet henvendelse til kirkelige og kommunale myndigheder om at lægge vægt på vore landsbykirkers omgivelser og deres planlægning og forvaltning heraf.

Vestsjællands amtskommunes økonomiud-

valg har på denne baggrund i april 1980 vedtaget, at teknisk forvaltning iværksætter en udarbejdelse af idéoplæg til sikring af vore landsbykirkers omgivelser.

Idéoplagene skal indgå som en del af amtskommunens fredningsplanlægning - som igen - i form af et regionplantillæg - skal optages i regionplanen.

Arbejdets omfang.

Arbejdet er iværksat, således at amtskommunen udarbejder en række idéoplæg til beskyttelse af vore kirker og deres omgivelser. Ved udvælgelse af kirker lægges vægt på, at der opnås en repræsentation af følgende kategorier:

- 1) Kirker i velbevarede, helstøbte landsbymiljøer.
- 2) Kirker i byer, hvor der skal foregå en hvis byudvikling.
- 3) Fritliggende kirker af meget stor landskabelig værdi.

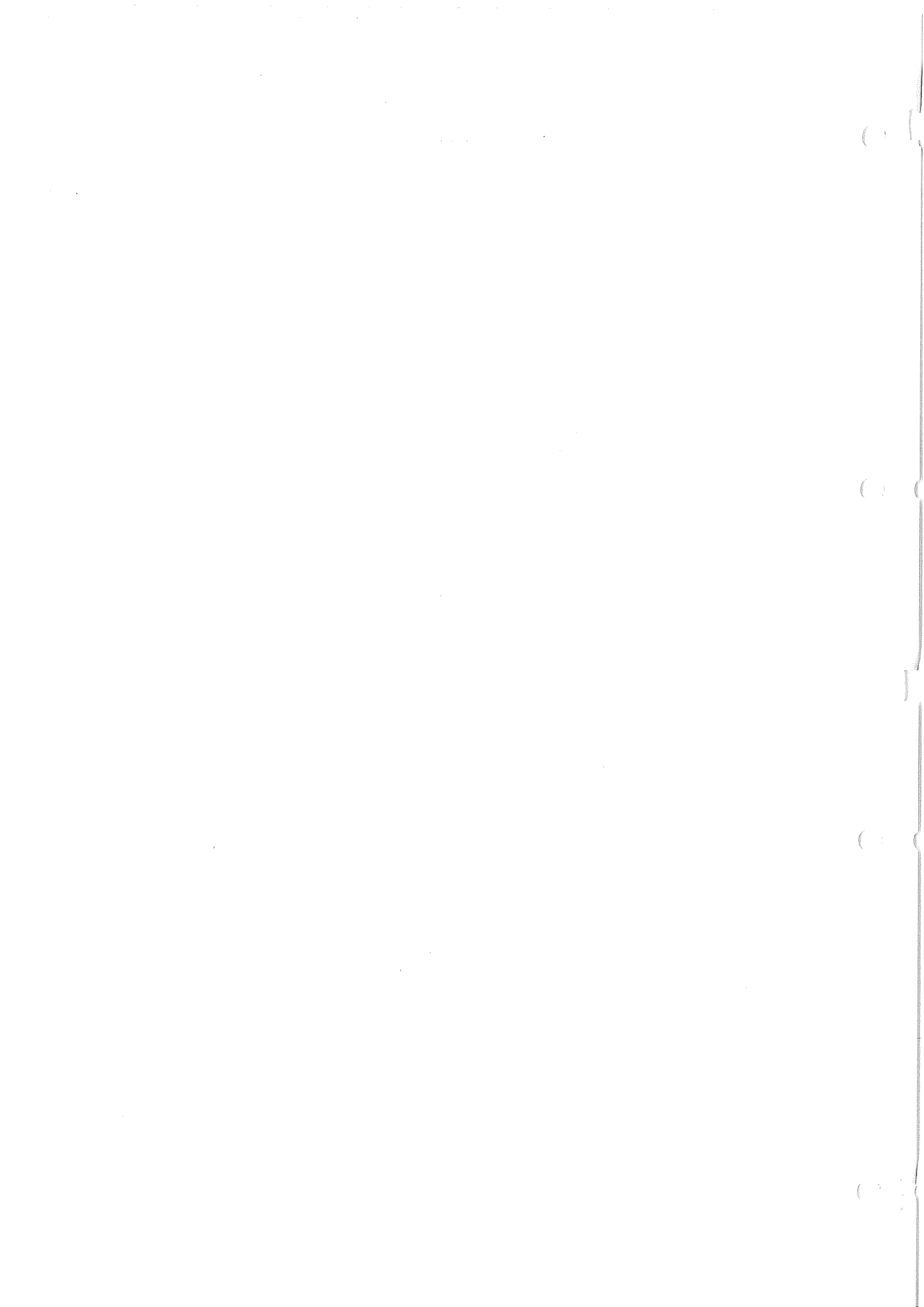
De udarbejdede idéoplæg tænkes at kunne stå som eksempler for en videreførelse af arbejdet i kirkeligt eller kommunalt regi.

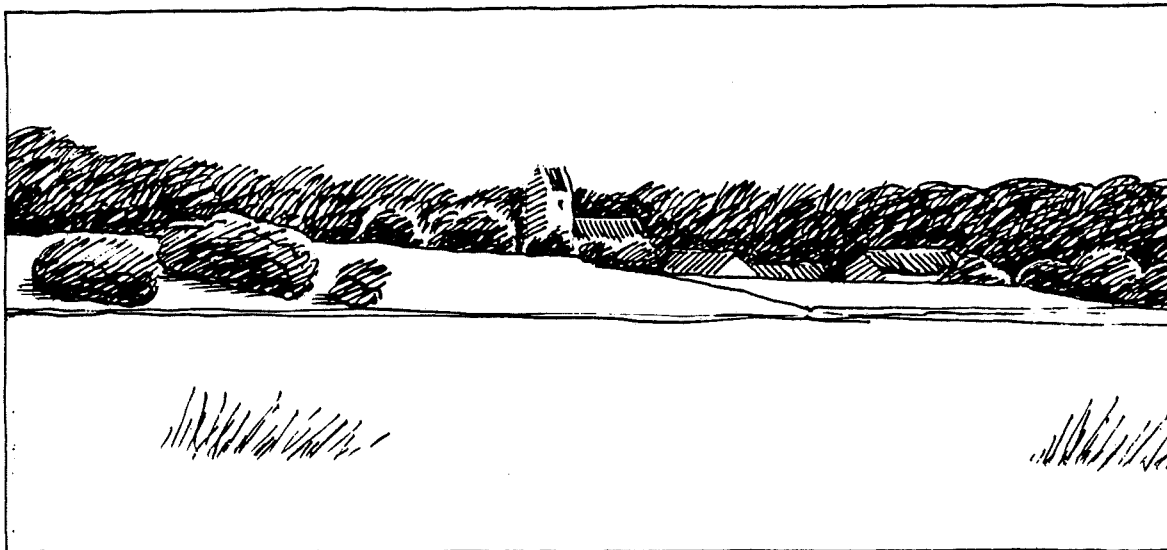
Idéoplaggenes indhold.

Ved registrering og udarbejdelse af idéoplæg søges følgende forhold belyst:

INDHOLDSFORTEGNELSE.

Lokalisering	side	1
Historie	side	2
Planlægning	side	3
Fjernvirkning	side	4
Nærvirkning	side	5
Konklusion	side	6-9
Aftale	side	11

BYENS BELIGGENHED.

Landsbyen Haraldsted ligger i Haraldsted sogn, Ringsted kommune. Landsbyen, der er placeret ca. 5 km nord for Ringsted, ligger i et udpræget landbrugsområde med mindre skovområder mod øst. Mod syd grænser byen til Langesø.

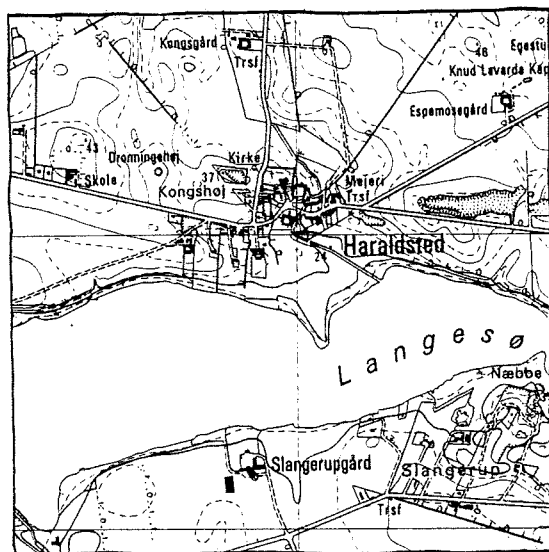
Gennem byen løber Haraldsted å. Det kuperede terræn omkring Haraldsted udgør et frodigt kulturlandskab af stor værdi.

BYEN I LANDSKABET.

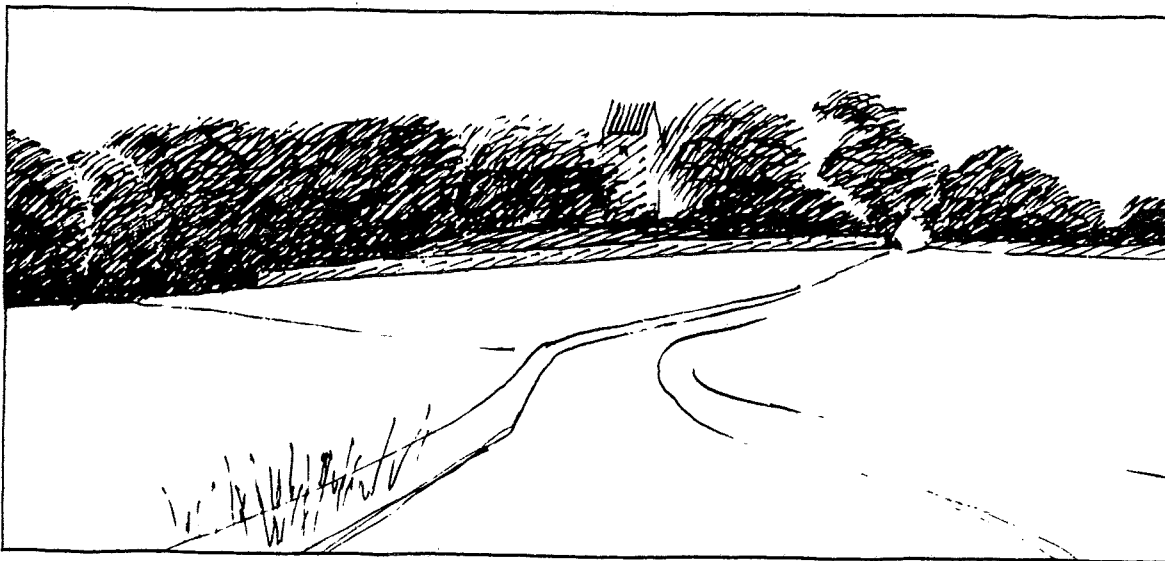
Byen, der ligger på en sydskråning i det småbakkede terræn opleves fra nord og øst ikke særlig markant i landskabet.

Den højtliggende kirkes tårn ses dog viden om beliggende i det bælte af beplantning, der strækker sig fra Vrangeskov langs kommunevejen til byen.

Set fra syd, fra den modsatte side af Langesøen, tegner byen sig smukt liggende bag den lave søbred.

HISTORIE

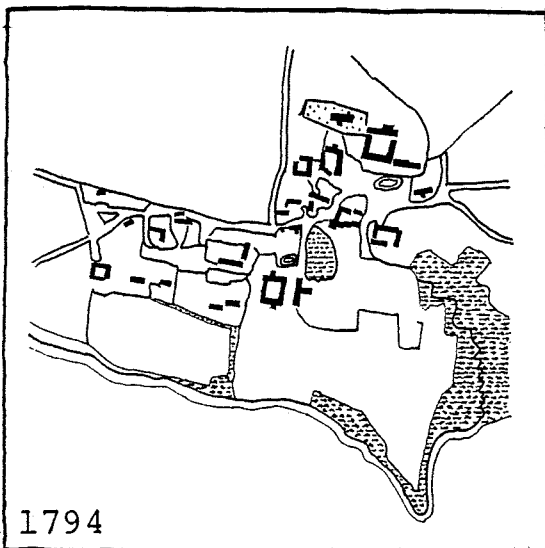

BYEN

I de ældste beretninger fra Haraldsted nævnes en kongsgård, som Knud Lavards slægtning Erik Jarl i 1131 havde i forlening. En del af byen nedbrændte i 1588. Præsten fik i 1621 frit tømmer til genopførelsen af sit hus, mod til gengæld at ombygge og reparere kirkeladen, så kongen kunne have natteleje der, når han kom forbi.

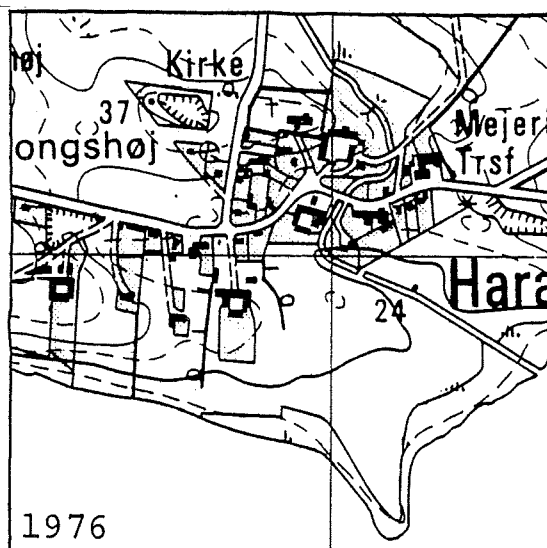
Under Chr. IV og Frederik III blev kirkeladen brugt af kongelige personer, men i Chr. V's tid blev bygningen nedrevet. Omkring 1664 blev anlagt 14 gårde og på matrikelkortet fra 1688 ses 16.

Endnu bærer en bondegård nordvest for byen navnet Kongsgården.

KIRKEN

Den anselige kirke i Haraldsted ligger ved sognets sydgrænse på den østlige ende af en smuk bakkeås, der falder stjelt ned mod Langesøen. Af den oprindelige, romanske kirke står kun skibet tilbage, opført af frådsten og kamp. Det romanske kor blev i begyndelsen af 1500-tallet erstattet af et gotisk langhuskor. Forinden var der på det oprindelige kors nordside opført et sakristi. Kirken har desuden mod syd et usædvanligt højt våbenhus og mod vest et tårn fra 13. årh. Tårnet blev senere ombygget og fik i 1866 kamtakker og falsede højblændinger.

PLANLÆGNING

PLANLÆGNINGSMÆSSIG STATUS

Zonestatus.

Haraldsted by er i sin helhed beliggende i landzone.

Regionplan 1980-91.

Haraldsted by ligger på grænsen mellem to områdetyper. Nord for kommunevejen – særligt jordbrugsområde, der søges fastholdt til jordbrugsområde, udelukkende med mulighed for at opføre bebyggelse i tilknytning til det lokale jordbrugserhverv.

Syd for vejen – landskabeligt beskyttelsesområde, der ligeledes er forbeholdt jordbrugsområde, men med landskaber af så stor rekreativ betydning, at områdets nuværende udseende bør bevares.

Haraldsted er ikke udpeget til lokalcenter; der skal således ikke foregå nogen egentlig byudvikling.

Kommunal planlægning.

Haraldsted er ikke omfattet af Ringsted kommunes § 15-rammer, og der foreligger endnu ingen nærmere planlægning for byen.

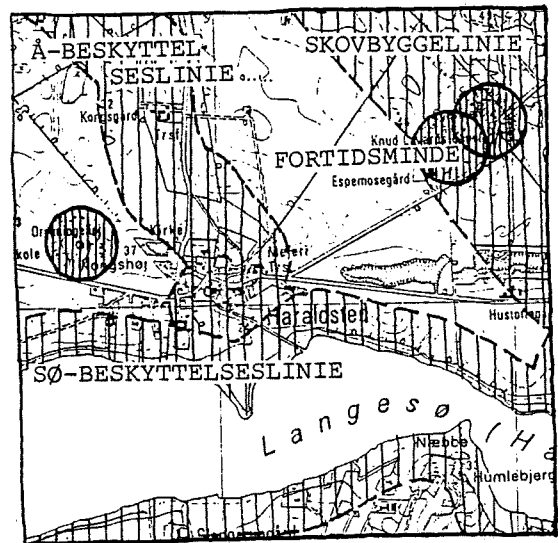
Fredningsforhold.

Ved kirken er følgende enkeltparceller omfattet af de såkaldte provst Exner fredninger :

Matr.nr. 2a, Haraldsted by og sogn, matr.nr. 3f smst., matr.nr. 3i smst. samt et umatrikuleret gadeareal syd for kirkegårdsmuren.

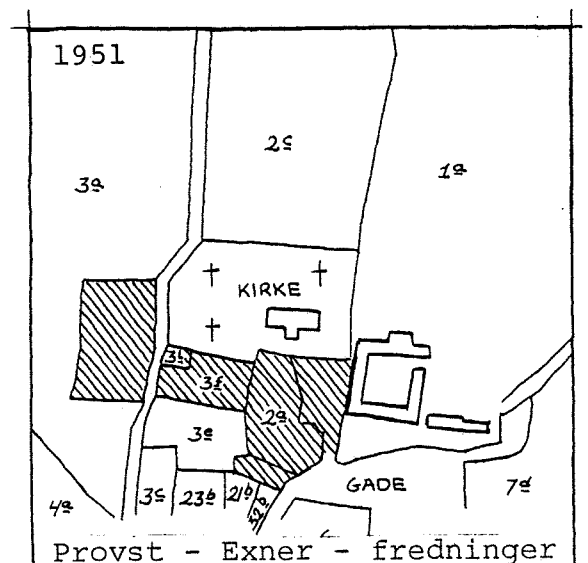
Desuden en mindre del af matr.nr. 3a, Haraldsted by og sogn.

Generelt gælder for disse fredninger, at arealerne ikke må bebygges eller beplantes med højstammede træer, og at der ikke må graves grus eller anbringes master, skure o.l. eller andre skønhedsforstyrrende genstande.

Foruden disse fredninger er området langs Langesø og Haraldsted å omfattet af naturfredningslovens sø- og åbeskyttelseslinie. Øst for Haraldsted er et område omfattet af skovbyggelinien (Vrangleskov). Endelig beskytter fortidsmindelinien Dronningehøj vest for byen samt Egestuen og Knud Lavards kapel østfor.

Herudover er kirken pr. 1.1.1984 omfattet af naturfredningslovens § 47 b, hvorefter der indenfor 300 m fra kirken ikke uden fredningsnævnets tilladelse må placeres bygninger hvis højde overstiger 8,5 m.

FJERNVIRKNING

KIRKEN I LANDSKABET.

Kortet viser kirkens landskabelige virkning ud i det åbne land.

▨▨▨▨▨▨▨▨▨▨ Primært interesseområde.

▨▨▨▨▨▨▨▨▨▨ Sekundært interesseområde.

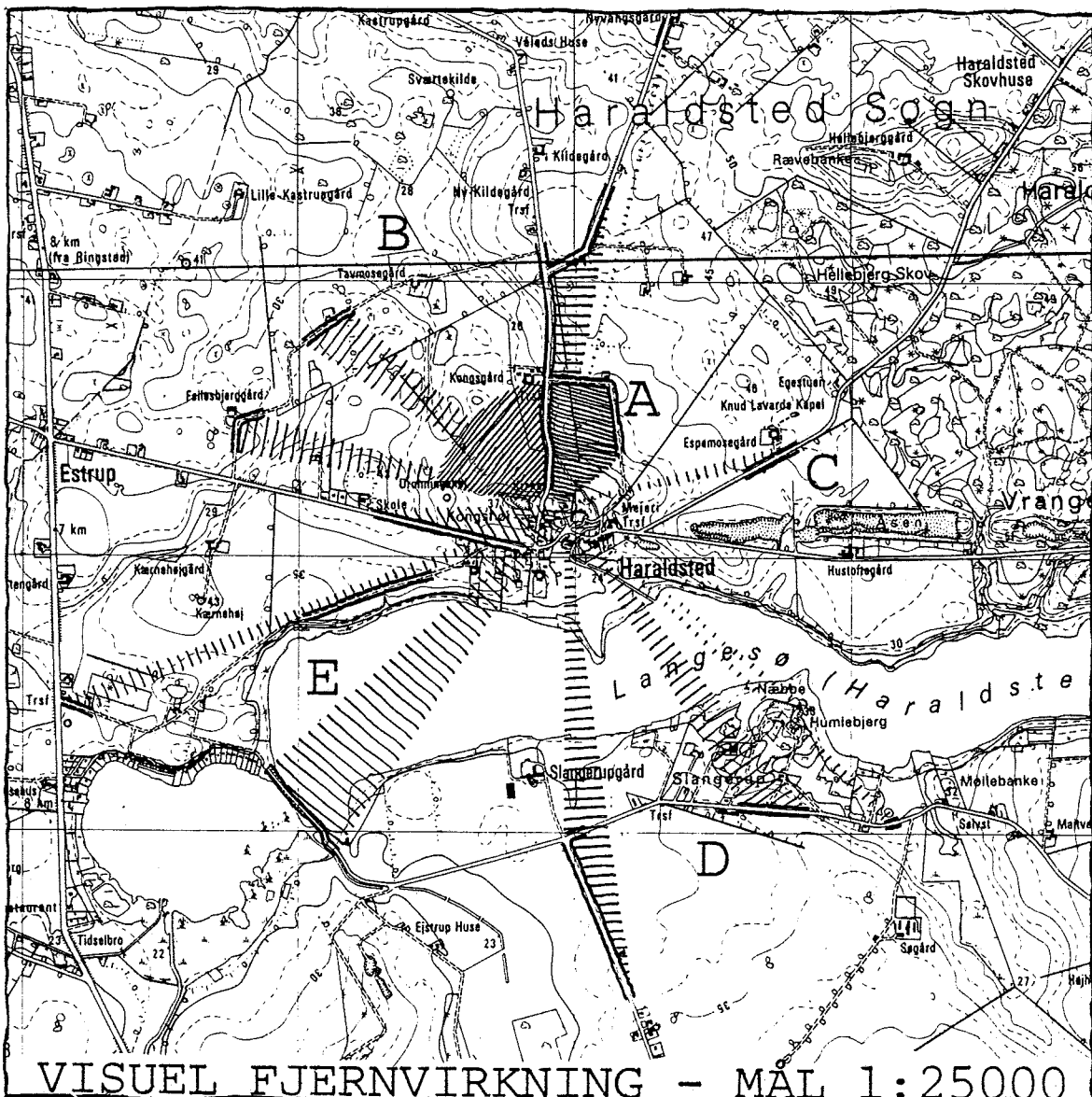
Registreringen er foretaget fra de off. veje omkring byen suppleret med evt. ikke off. tilgængelige arealer af særlig høj værdi. Registreringen er foretaget i august.

(A) Det mest værdifulde indblik til kirken fås fra nord, hvor de åbne marker strækker sig helt op mod den

terraserede kirkegård.

(B + C) Fra nordøst og nordvest ses udelukkende kirkens tårn over den høje bevoksning.

(D + E) Meget smukke indblik fås fra området syd for Langesøen, hvor kirken bag søen ligger højt hævet over byens huse. Specielt bør fremhæves den enestående udsigt fra det offentligt tilgængelige Humlebjerg sydøst for byen.

KIRKENS NÆRE OMGIVELSER.

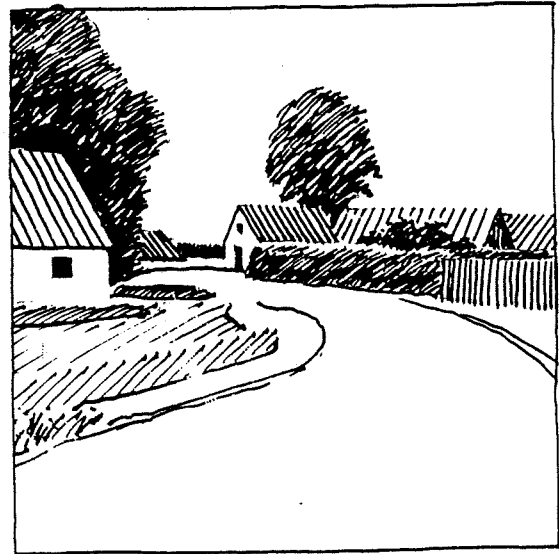
BYRUM.

Haraldsted er præget af Estrup-Val-sømagle-vejen, der slynger sig gennem byen.

Landsbyens mange store løvtræer, og kirkegårdsbeplantningen bevirker, at kirken ikke er synlig fra en stor del af byen.

Kirken fornemmes først klart, når den nærmes fra den åbne plads ved præstegården. Den smukke plads, der omgives af den hvidkalkede kirkegårds-mur mod nord og præstegårdens smukke bindingsværkslænge mod øst mangler dog mod syd rumdannende elementer, idet arealet foran Krogården ligger øde hen med et skæmmende fundament og resterne af en mindre cementmur langs vejen. Trods denne uheldige åbning er pladsen landsbyens smukkeste byrum af stor bevaringsmæssig værdi.

Bag det gamle mejeri i den østlige del af landsbyen forgrener et mindre stiforløb sig langs den lille Haraldsted å, der snor sig næsten ubemærket gennem byen.

BYGNINGER.

Haraldsted præges endnu af de få bevarede gårde, der sammen med flere gode huse danner en smuk helhed med mange landsbymæssige kvaliteter. Den noget nyere bebyggelse øst for åen og købmandsbutikken har et stilfærdigt udtryk, opført i traditionel byggeskik og materialer. Langs landevejen mod vest er der i de senere år bygget og moderniseret en del huse, hvoraf flere er meget fremmede for landsbyen.

BEPLANTNING.

Langs kirkegårds-muren står mod vest og nord en række store, smukke træer, fortrinsvis elm og ahorn. Disse er i betydelig grad med til at aflukke kirkegårdsrummet. Tre store asketræer står udtrykfuldt på selve kirkegården, mens endnu tre asketræer sammen med skoven afgrænser pladsen mod øst.

Syd for kirken står et meget stort, enkeltstående kastanietræ, der spiller fint op til kirken i baggrunden og sammen med en række bøge- og kastanietræer er med til at afgrænse pladsen mod vest.

Langs den lille å er der ligeledes en frodig bevoksning, der dog mere har karakter af levende hegn.

KONKLUSION

Kirkegården og arealet omkring kirken i Haraldsted besidder så mange miljømæssige kvaliteter, at området må siges at være af stor bevaringsmæssig værdi.

Området nord for kirken bør friholdes for bebyggelse og beplantning for at bevare indblikket til kirken, og området syd for bør værnes ved en nænsom pleje af de omfattede huse og beplantning.

På modstående side er vist det område, som for byen vurderes som værende af stor miljømæssig værdi.

FORSLAG TIL RETNINGSLINIER FOR OMRÅDET OMKRING KIRKEN.

BYRUM.

Det smukt slyngede vejforløb, som giver byen karakter, er i nogen grad svækket for at give plads til den øgede trafik, der ledes gennem byen. For at forstærke og understrege vejens forløb foreslås det at genetablere beplantningen, hvor den savnes.

BYGNINGER.

I området af største bevaringsmæssige værdi bør ny bebyggelse samt ombygninger og udvidelser af eksisterende bygninger udføres under meget stor hensyntagen til kirken.

Al bebyggelse indenfor området af stor bevaringsmæssig værdi bør tilpasses den oprindelige, egnstypiske byggeskik efter flg. bestemmelser:

Bygningsform.

Ingen bygninger, master, møller el. lign. må opføres i større højde end 8,5 m målt fra terræn.

Bygninger må højst opføres som 1½ etages længehuse med facade parallelt med og gerne tæt på vejskel. Husdybde max. 7,2 m Max. facadehøjde 3,3 m.

Produktionsbygninger kan evt. opføres med større husdybde og facadehøjde.

Tage.

Tage, bortset fra carporte o.lign., udføres som symmetriske sadeltage med rejsning mellem 40° og 50° belagt med røde vingetegl, tagpap, strå, rødbrune cementtagsten, lysegrå eller rødbrun eternit.

Store udhæng, gavaltaner samt dominerende kviste bør undgås.

Produktionsbygninger kan evt. udføres med mindre tagrejsning.

Ydermure.

Facader mures med gesims, pudses eller vandskures. Såvel eksisterende, pudsede bygninger som nybyggeri overfladebehandles med maling eller kalk, fortrinsvis hvid.

Ved tilbygning til blank mur anvendes dog tilsvarende teglsten.

Produktionsbygninger kan desuden udføres med pladebeklædning i hvide, røde eller grønlig farver.

Vinduer.

Ved udskiftning af vinduer i ældre beboelseshuse bør anvendes to-rammede vinduer med vandrette sprosser eller vinduer af dannebrogstypen.

Ved nybyggeri bør anvendes "hul i mur"-princippet.

Store, sammenhængende vinduespartier bør undgås.

Dækkende træbeskyttelse eller maling i jordfarver eller hvidt bør anvendes.

Døre.

Døre bør udføres i overensstemmelse med husets oprindelige stil.

Overfladebehandling som for vinduer.

KONKLUSION

Signaturforklaring:

Område af største bevaringsmæssige værdi, hvor kirken indgår i gadebilledet.

Område af stor bevaringsmæssig værdi.

Værdifuld næroplevelse af kirken.

Særlig bevaringsværdig bygning.

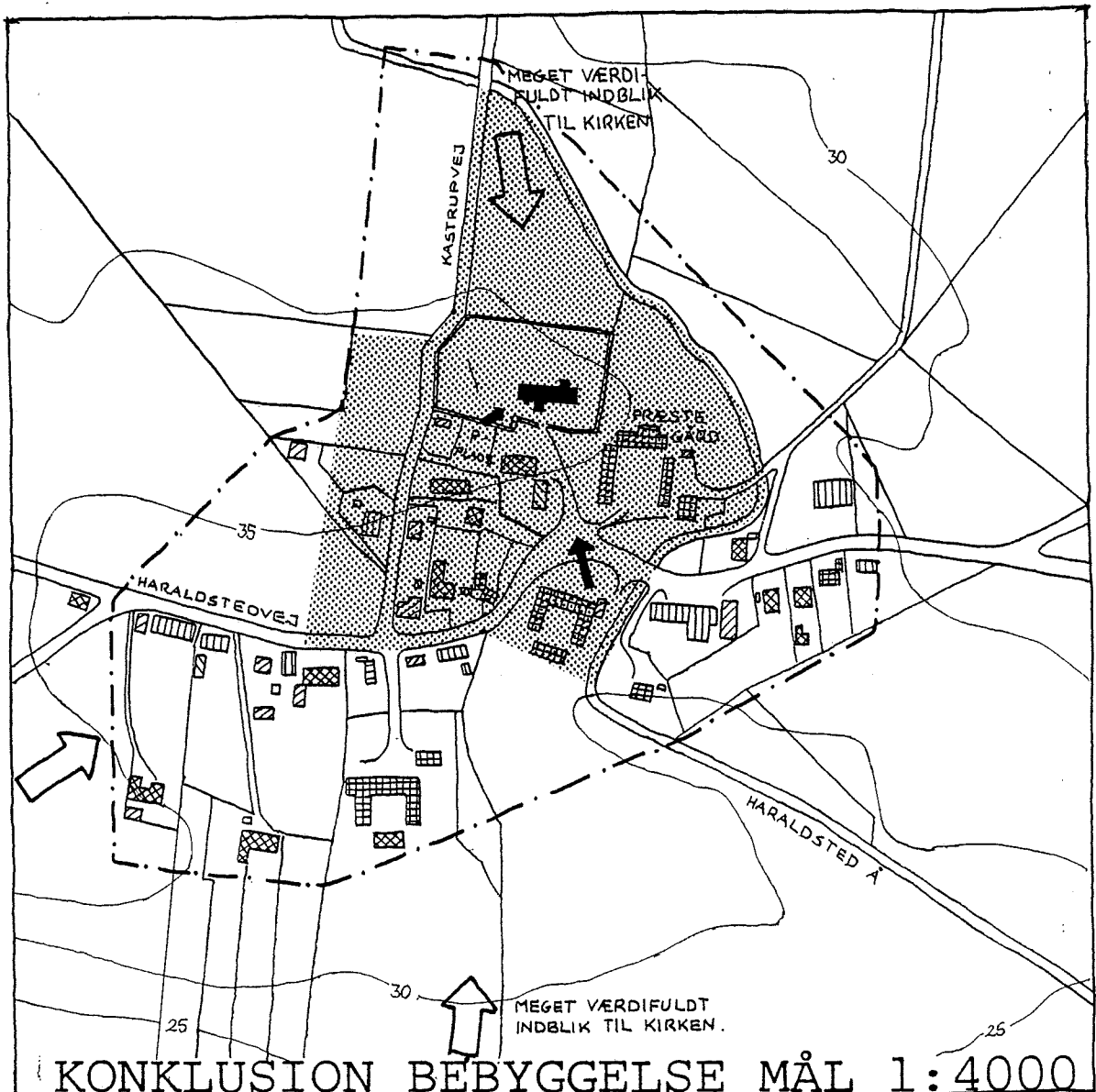
Miljøforbedrende bygning, hvis placering og formsprog er væsentlig for bybilledet. Kan evt. indeholde uheldige detaljer, som traditionsfremmed tagmateriale, farveholdning, vinduestype el.lign.

Anonym bygning, hvis formsprog ikke er iøjnefaldende påtrængende.

Miljøfremmed bygning, hvis placering, formsprog, materiale- eller farveholdning er væsentligt ude af harmoni med den stedlige byggeskik (evt. p.g.a. ombygning).

KONKLUSION

FORSLAG TIL RETNINGSLINIER FOR EKSIST. BEPLANTNING OMKRING KIRKEN.

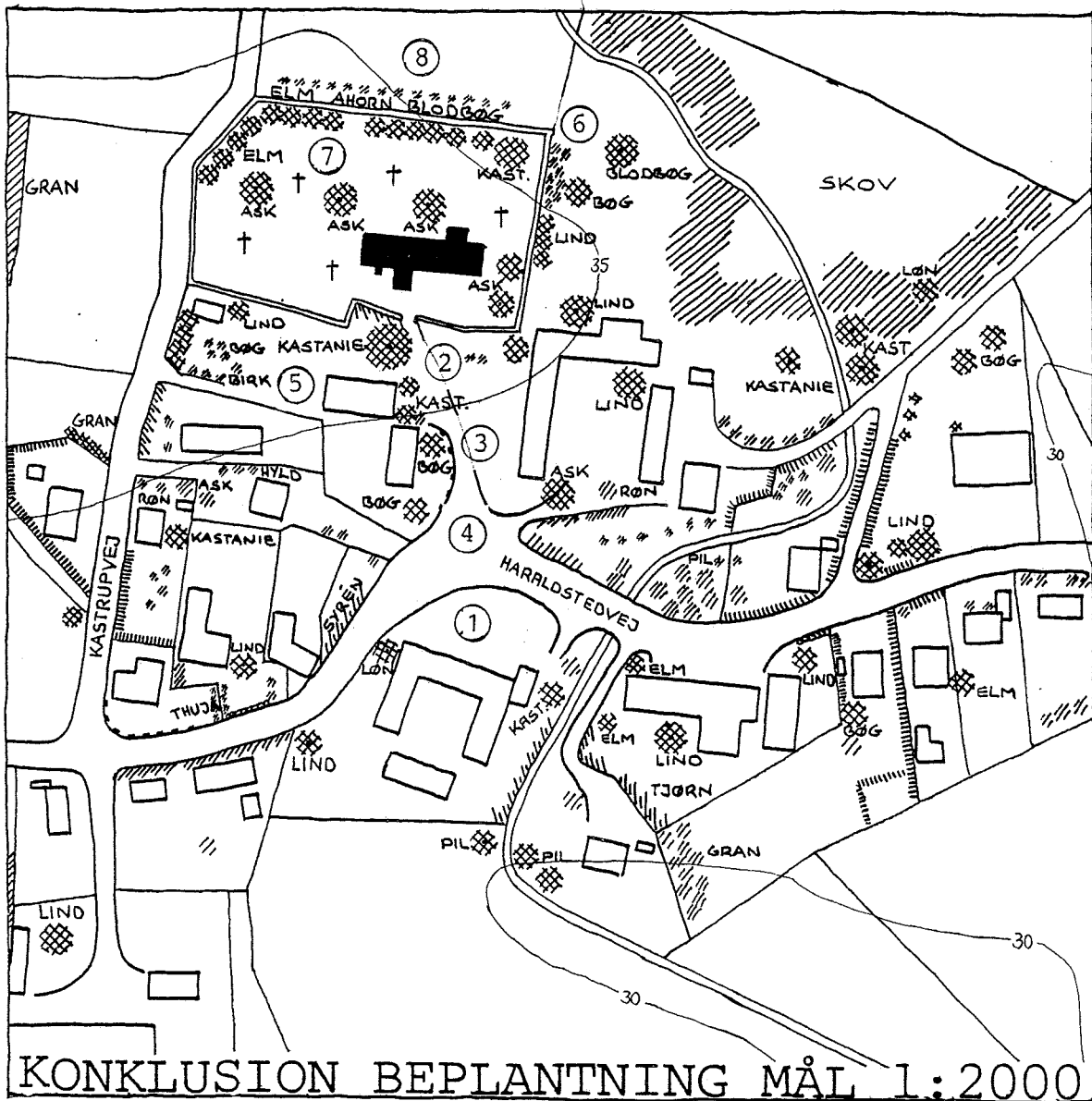
De høje løvtræer langs kirkegårds-
muren er af stor betydning for op-
levelsen af kirkegårdsrummet. Sam-
men med de talrige andre høje løv-
træer fremtoner de markant i lands-
skabet.

På nedenstående kort er angivet de
træer, der bør plejes og bevares
af hensyn til miljøet i landsbyen.

I tilfælde af stormfald, sygdom
o.lign. blandt de betydningsfulde
træer bør foretages genplantning
med de for landsbyen typiske, løv-
fældende træarter.

Signaturforklaring:

- Særlig betydningsfuld bevoksning.
- Eksisterende højstammede træer.
- Levende hegn.
- Hæk.
- Plankeværk, stakit o.lign.
- Stengærde.
- Kirkegårdsmur.

KONKLUSION BEPLANTNING MÅL 1:2000

KONKLUSION

PLEJEFORANSTALTNINGER OG NYANLÆG.

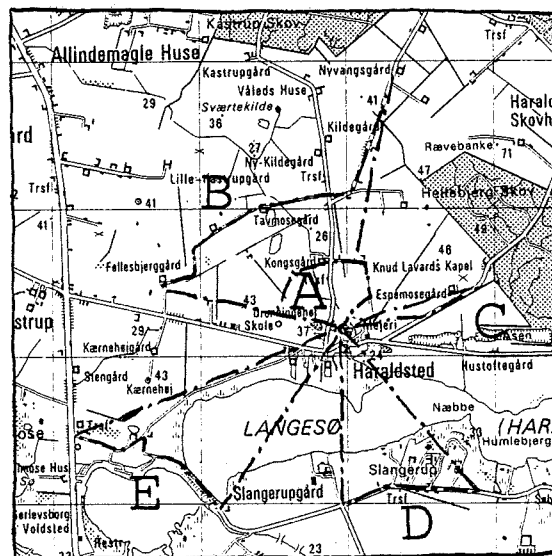
- ① For at understrege det slyngende vejforløb, kunne der eventuelt i forbindelse med fjernelsen af cementfundamentet og muren foran Krogården plantes en række løvtræer langs vejen.
- ② Ved mindestenen foran kirkegården kunne der i stedet for fyrrerne, plantes et mindre antal lette løvtræer, der jævnlige skulle beskæres af hensyn til indblikket til kirken.
- ③ For at afgrænse den meget smukke plads mod vest foreslås det at plante en hæk eller etablere en tættere bevoksning langs det eksisterende trådhegn.
- ④ Pladsen med Sønderjyllandsstenen kunne forbedres ved at plante et bredkronet løvtræ, eller blot etablere græsbelægning imellem stenene.
- ⑤ De mindre birke- og bøgetræer samt thujaerne ud mod Kastrupvej bør eventuelt fældes, så de store lindetræer ud mod Kastrupvej kan komme til deres ret.
- ⑥ For at de høje linde- og bøgetræer langs kirkegårdens østmur kan træde kraftigt frem, vil en hvis udtynding af småtræerne på stedet være ønskelig.
- ⑦ Løvtræerne langs nord- og vestmuren er blevet så høje, at det om sommeren kun er kirketårnets øverste kamtakker, der fornemmes udenfor landsbyen. Beskæring af disse træer bør hele tiden afvejes under hensyn til kirkens visuelle fjernvirkning.
- ⑧ De nyplantede graner og birke langs kirkegårdens nordmur er fremmede for miljøet og bør fældes, før de kommer til at dominere muren og indblikket til kirkegården.

FORSLAG TIL RETNINGSLINIER FOR BEBYGGELSE OG BEPLANTNING AF DE OMKRINGLIGGENDE LANDSKABER.

Nedenstående kort viser en skematisk oversigt over de områder, der har særlig interesse m.h.t. kirkens visuelle fjernvirkning.

A. PRIMÆRT INTERESSEOMRÅDE.

Arealet bør helt friholdes for bebyggelse, højere beplantning, tekniske anlæg o.lign.

B, C, D og E.

SEKUNDÆRE INTERESSEOMRÅDER.

Ny bebyggelse og beplantning bør placeres på en sådan måde, at indblikket til Haraldsted kirke begrænses mindst muligt.

Yderligere beskrivelse af områderne samt disses nøjagtige afgrænsninger er angivet under kirkens visuelle fjernvirkning på side 4.

AFTALE

FELLES AFTALE FOR HARALDSTED KIRKE.

Undertegnede myndigheder tiltræder herved, at fremtidig administration og planlægning af omgivelserne til Haraldsted kirke søges udført i overensstemmelse med idéoplæggets sigte.

Indenfor de på kortet side 4 angivne områder af speciel landskabelig betydning, samt indenfor det på kortet side 7 angivne byområde af stor bevaringsmæssig værdi, forpligter myndighederne sig til gensidigt at holde hinanden orienteret om byggeri (herunder til kommunen anmeldt landbrugsbyggeri), ændring

Således tiltrådt af:

Haraldsted menighedsråd.

Den *22 maj* 1984.

Ellen Krøyer

Ringsted-Sorø provstiudvalg.

Den *8. november* 1984.

Mr. Gerrit Røntel

Ringsted byråd.

Den 1986.

Vestsjællands amtsråd.

Den 26. februar 1987.

Søren Eriksen / [Signature]

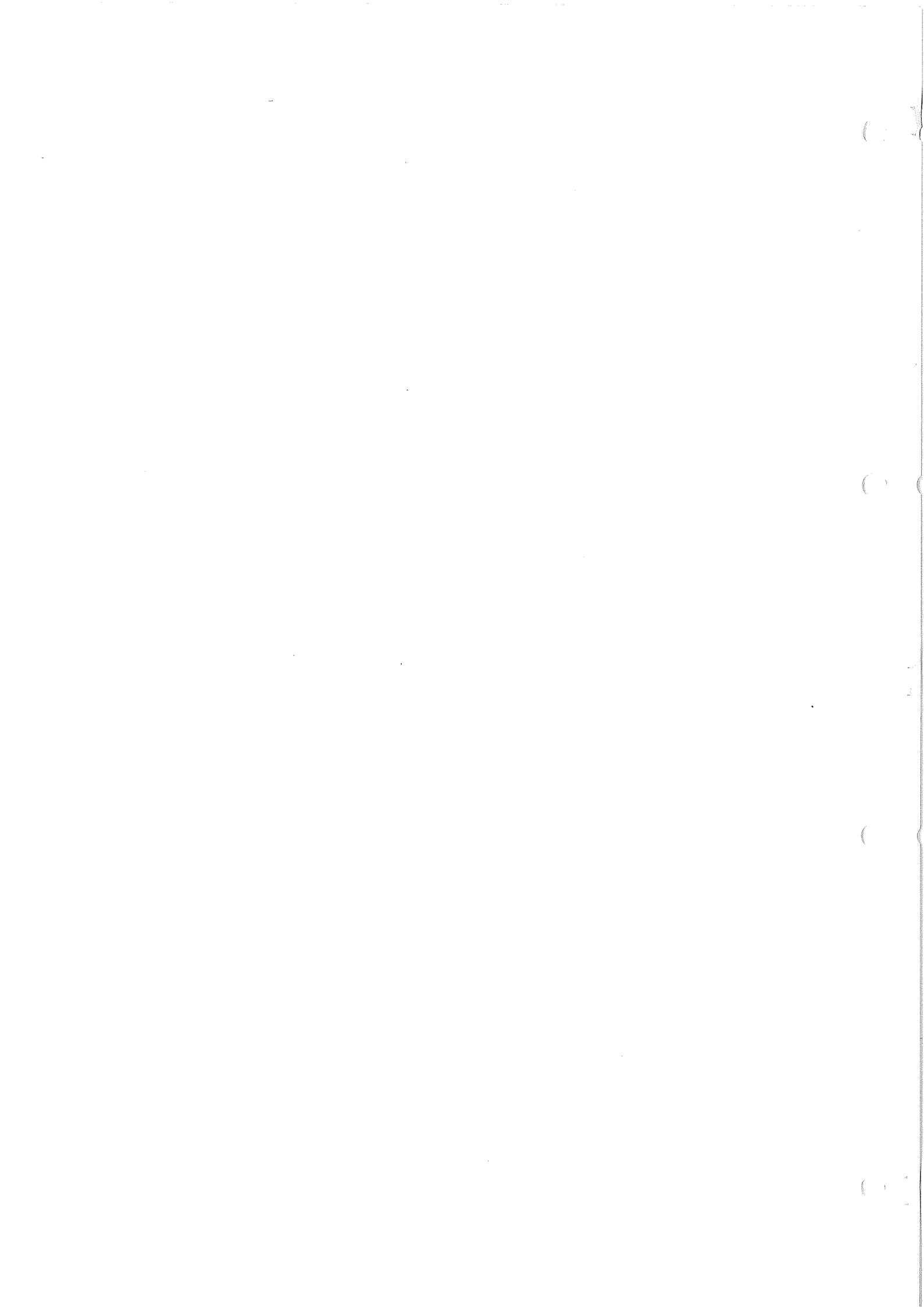
i vej- og parkeringsforhold, nye tekniske anlæg, større beplantningsmæssige indgreb o.lign.

Denne orientering kan i tilfælde af uhensigtsmæssige ændringer indenfor de i idéoplæggets fastlagte værdifulde områder danne grundlag for en vurdering af, om Ringsted byråd og/eller Vestsjællands amtsråd bør optage forhandling med ansøger om f.eks. udformnings- og placeringsmuligheder, bør meddele afslag efter gældende lovgivning, eller bør overveje rejsning af en egentlig fredningssag.

Evt. med følgende bemærkninger:

- A) Vedr.s.9 pkt.5, ønsker menighedsrådet birk og thuja bevaret, for at skærme pladsen omkring ligkapellet.
- B) Vedr.s.9 pkt.8, ønsker menighedsrådet de forholdsvis nyplantede birke bibeholdt indtil videre. Grænerne bliver fjernet.

Se omstående skrivelse af 5.11.1986 fra Ringsted kommunes byplan- og boligudvalg.

Vestsjællands Amtskommune
Alléen 15
4180 Sorø

TEKNISK FORVALTNING
Ole Hansensvej 8

Skriftlige henvendelser bedes rettet direkte til afdelinger - ikke til enkeltpersoner!

BYPLAN- OG BOLIGUDVALGET

233/GT/aø

Sag nr. 12.02 P17 /
T 223/84

Deres sag nr.

Dato:

- 5 NOV. 1986

Vedrørende idéoplæg til sikring og pleje af Haraldsted kirkes omgivelser.

Amtskommunens udvalg for teknik og miljø har den 9. maj 1984 fremsendt idéoplæg til sikring af Haraldsted kirkes omgivelser som grundlag for en fælles aftale mellem menighedsråd, provstiudvalg, byråd og amtsråd.

Byplan- og boligudvalget har behandlet oplægget og besluttede at meddele, at det er kommunens intention at udarbejde en bevarende lokalplan for Haraldsted, og at det fremsendte oplæg vil blive brugt som grundlag for denne lokalplan.

Med venlig hilsen

Ole Nør
udvalgsformand

A. Thanning
stadsingeniør

Sagsbehandler:
Arkitekt G. Thomsen
Bygge- og planafdelingen

